

KONSPEKT ZAJĘĆ

Temat wykładu:

Przemoc w szkole

Grupa odbiorców:

Dzieci ostatnich klas szkół podstawowych

Autor:

dr hab. prof. UPH Norbert Malec

Doktor habilitowany nauk społecznych, profesor Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Autor i współautor publikacji z zakresu bezpieczeństwa państwa, kryminologii i nauk penalnych. Zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problematyki wykonania kary pozbawienia wolności ze szczególnym uwzględnieniem Rzeczypospolitej Polskiej i wybranych państw. Członek zespołów badawczych realizujących krajowe i międzynarodowe projekty badawcze dotyczące bezpieczeństwa, zachowań suicydalnych i wiktymologii. Członek zarządu głównego Polskiego Towarzystwa Suicydologicznego. Członek komitetów redakcyjnych czasopism poświęconych problematyce bezpieczeństwa. Pełni funkcję asystenta-koordynatora redaktora naczelnego Wielkiej Encyklopedii Prawa pod patronatem honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Cel główny wykładu:

- Podniesienie świadomości dzieci w zakresie etiologii i symptomatologii zjawiska przemocy w szkole.
- Ukształtowanie właściwych postaw i profilaktyka w zakresie zachowań przemocowych wśród dzieci w środowisku szkolnym.

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

Metody:

podające, aktywizujące, prezentacja i tutaj m.in.: prezentacja problematyki, wyjaśnienie, dyskusja, burza mózgów

Formy pracy:

zbiorowa, grupowa

Środki dydaktyczne:

wykorzystanie narzędzi multimedialnych, zasoby sieci www

Przebieg zajęć:

1. Powitanie dzieci

2. Prowadzący zajęcia przedstawia problematykę zachowań przemocowych w środowisku szkolnym

Uczestnicy zajęć oglądają filmy:

<https://www.youtube.com/watch?v=rTv-qq62F5U>

<https://www.youtube.com/watch?v=e3sLAB7jncs>

<https://www.youtube.com/watch?v=fdYMGkoarOQ>

Prowadzący zajęcia wygłasza wykład:

Szkoła ma znaczący udział w procesie kształtowania osobowości młodego człowieka, jego przygotowaniu do życia twórczego i pełnego we wszystkich formach aktywności. Cele edukacyjne sprowadzają się do humanistycznego rozwoju człowieka, z uwzględnieniem takich wartości, jak: umiłowanie pokoju, poszanowanie człowieka i przyrody, uczciwość, równość, poczucie obowiązku oraz szacunek dla pracy. Cele te wskazują sposób życia w

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

zgodzie z obowiązującymi prawami naturalnymi i uznawanymi w danym społeczeństwie zasadami postępowania. Edukacja jest postrzegana jako proces obejmujący wychowanie, wykształcenie i naukę, trwający całe życie. Procesy socjalizacyjne i wychowawcze trwają przez całe życie, w zależności jednak od jego etapu udział poszczególnych podmiotów je kształtujących zmienia się – początkowo jest to rodzina, następnie szkoła, później jeszcze inne podmioty.

Obok rodziny to szkoła jest zatem głównym czynnikiem kształtującym osobowość dziecka. Szkoła uczestniczy w przygotowaniu dziecka do życia społecznego i często jest pierwszym, pozadomowym środowiskiem dziecka. Spełnia ona trzy funkcje: dydaktyczną, wychowawczą oraz opiekuńczą. W szkole ujawniają się różne zaburzenia u dzieci, które mogą być wynikiem wcześniejszego oddziaływania – i z reguły równoległego – rodziny dysfunkcyjnej czy wręcz patologicznej bądź też zaburzenia te mogą być wynikiem oddziaływania samej szkoły. Czynnikiem występującym w szkole, które mogą być źródłem zaburzeń u uczniów, są: nieprawidłowe warunki bytowania w szkole (np. przeludnione klasy), niedostosowany do dziecka system wymagań i nieprawidłowa ich realizacja, źle dobrani nauczyciele. Czynniki te mogą być jedną z dróg prowadzących do niepowodzeń szkolnych, a te z kolei do występowania nieprzystosowania społecznego. Pierwszym symptomem nieprzystosowania są wagary. Wyjątkowo ważną rolę w rozpoznaniu i zapobieganiu występowaniu nieprzystosowania społecznego (szczególnie we wczesnej fazie) odgrywają nauczyciel i szkoła, jednak często możliwości te zostają niewykorzystane. A to na rodzicach i nauczycielach ciąży odpowiedzialność za kształtowanie pozytywnych zachowań dziecka. W postępowaniu pedagogicznym ważne jest, aby nauczyć dzieci panowania nad swoimi emocjami, agresywnymi impulsami oraz umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i innymi ludźmi. Należy pomóc dziecku odróżnić dobro od zła. Nowym zjawiskiem na terenie szkoły jest gwałtownie nasilająca się przemoc.

Agresję definiuje się jako świadome, zamierzone działanie, mające na celu wyrządzenie komuś szeroko rozumianej szkody – fizycznej, psychicznej lub materialnej. Jej charakterystyczną cechą jest używanie przez kogoś siły fizycznej lub psychicznej wobec osoby o zbliżonych możliwościach, mającej zdolność skutecznej obrony. Agresja jest często, lecz nie zawsze, sposobem wyrażania złości. W szczególnych warunkach agresja może przeradzać się w przemoc.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

Przemoc to wykorzystanie swojej przewagi nad drugim człowiekiem (fizycznej, emocjonalnej, społecznej, duchowej). Mamy z nią do czynienia wówczas, gdy osoba słabsza (ofiara) poddana jest przez dłuższy czas negatywnym działaniom osoby lub grupy osób silniejszych (sprawcy przemocy).

Przemoc jest zjawiskiem, którego nie da się tylko sprowadzić do instynktu agresji. Jest ona zdeterminowana społecznie i przyswajana w toku międzyludzkich interakcji. Przejawiając się w zewnętrznym zachowaniu, jest ona właściwością danego osobnika podlegającą obserwacji. Przemoc można określić jako ukierunkowane, bezpośrednio fizyczne, psychiczne i społeczne szkodenie, którego bezprawność podlega ocenie społecznej stosownie do cech sprawcy, ofiary i społecznych instancji kontroli.

W sytuacji szkoły oznacza to, że nie powinna ona tolerować przemocy uczniów i nauczycieli. Powinna natomiast rozstrzygać wszelkie konflikty w sposób ugodowy, opierając się na demokratycznym stylu wychowania.

Fizyczna przemoc w obrębie szkoły może być stosowana zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli. Najpoważniejsze problemy w skali społecznej stwarzają zjawiska przemocy uczniów w stosunku do nauczycieli, przemocy uczniów w stosunku do innych uczniów oraz przemocy uczniów w stosunku do cudzego mienia.

3. Rozmowa z dziećmi na temat etiologii i symptomatologii przemocy w szkole

Prowadzący zajęcia wygłasza wykład:

Dziecko uczęszczające do szkoły staje się uczniem. Społeczna rola ucznia łączy się z wykonywaniem przezeń różnorodnych czynności wymagających współdziałania w ramach kontaktów społecznych, nawiązywanych podczas pobytu w szkole. Postawę tradycyjnego systemu nauczania stanowi indywidualna kontrola i ocena wiadomości, indywidualna praca domowa oraz indywidualna rywalizacja o osiągnięcie jak najlepszych wyników w nauce. Nie sprzyja to rozwojowi, zdolności współpracy i współdziałania, przyczynia się natomiast do rozbicia społeczności uczniowskiej, podziału uczniów na złych, dobrych, zdolnych i pozbawionych zdolności, aktywnych i biernych.

System ocen i kontroli stosowany przez nauczyciela może powodować wytworzenie się stosunku wzajemnej niechęci między nim a zespołem uczniowskim. Stan taki prowadzi do powstania fałszywej solidarności przejawiającej się w usiłowaniach uczniów, zmierzających do oszukiwania nauczyciela lub spełniania wysuwanych przezeń wymagań przez samopomoc koleżeńską polegającą na podpowiadaniu, odpisywaniu lub ukrywaniu kolegów. Wychowanie społeczne powinno stanowić integralny składnik systemu wychowawczego szkoły. Jednym z czynników wpływających na rozwój społeczny dziecka jest współzawodnictwo w nauce lub innych formach działania, podejmowanych na terenie szkoły. Klasa szkolna nie jest jednorodna, ponieważ ma cechy grupy zarówno formalnej, jak i nieformalnej. Klasa ma określane przez osoby z zewnątrz grupy (szkołę) normy dotyczące zachowania się uczniów; osoby te próbują także określić strukturę (np. przez ustalanie funkcji w klasie – gospodarza czy skarbnika) i wywierać wpływ na personalną obsadę tych funkcji. Klasa jest także miejscem swobodnego nawiązywania kontaktów między uczniami, wskutek czego tworzą się grupy nieformalne.

W klasie tworzą się grupy mające swoje cele, normy, strukturę, które mogą wchodzić ze sobą w różne relacje. Odmienność czy wręcz konfliktowość celów, jak również różnice między grupami a osobami pozostającymi poza grupami, mogą się stać przyczyną konfliktów i antagonizmów w klasie. Od pierwszych chwil pobytu w szkole powinien rozpocząć się systematyczny proces przekształcania luźnego zespołu dzieci w zespół wychowawczy. Zadanie to spada na barki nauczyciela. Oddziaływanie jego osobowości zaznacza się szczególnie wyraźnie w pierwszych latach nauki szkolnej, gdy wszystkie lub większość zajęć w danej klasie prowadzi jeden nauczyciel, spełniający równocześnie funkcje wychowawcy. Do cech osobowości nauczyciela wpływających korzystnie na proces zespalania kierowanego przezeń zespołu uczniowskiego należy życzliwa postawa przejawiana w stosunku do uczniów. Dostarcza im ona modeli prospołecznego zachowania się, sprzyja zaspokojeniu ich potrzeby bezpieczeństwa i uznania społecznego, wpływa na ukształtowanie atmosfery współpracy i współdziałania. Wśród najczęściej występujących przyczyn zachowań przemocowych występujących w szkole można wyróżnić:

- Przyczyny tkwiące w rodzinie – brak zainteresowania dzieckiem, brak pozytywnych więzi emocjonalnych, przemoc lub agresja w domu, brak pozytywnych wzorców,

nadmierne wymagania lub brak ambicji edukacyjnych, kryzys w rodzinie, np. rozwód, uzależnienia rodziców itp.

- Przyczyny leżące po stronie ucznia – zaburzenia emocjonalne, niedojrzałość społeczna.
- Przyczyny pedagogiczne – nieodpowiednie metody nauczania, brak wykształcenia umiejętności pozyskiwania wiedzy itd.
- Wpływ grupy rówieśniczej.
- Wpływ mediów – brak kontroli treści przez rodziców, częste oglądanie przemocy.
- Przyczyny występujące w szkole (np. negatywne relacje z nauczycielami).

Przemoc w szkole można wyjaśnić, odwołując się do kilku teorii średniego zasięgu, a zwłaszcza do teorii społecznej dezorganizacji. Stwierdzono, że przemoc powstaje wtedy, gdy rozpadają się wspólnoty i więzi międzyludzkie. W społecznie zdezorganizowanych okręgach wielkich miast często rozwija się specyficzna subkultura przemocy, w której powstają sprzyjające jej wzorce i style zachowań ułatwiające przyswajanie brutalnego zachowania. W ośrodkach tych szkoła jako instytucja jest odrzucana, a dzieci nie są przygotowywane do pójścia do szkoły i poddawania się dyscyplinie pracy umysłowej.

Przemoc jest również nierzadko stosowana przez nauczycieli wobec uczniów. Większość uczniów była jej świadkami, a ponad połowa przemocy takiej doświadczyła. Formy tej przemocy są różne – od rzucania przedmiotami (np. zeszytami), szarpania, ciągnięcia za ucho, zmuszania ucznia do klęczenia, po bicie rękami i przedmiotami (np. linijką). Przemoc często dotyczy sfery psychicznej i przejawia się poprzez krzyk, ośmieszanie, wyzywanie, złośliwe komentowanie z nadużywaniem posiadanej wiedzy o życiu prywatnym dziecka, nadmierne porównywanie wyników poszczególnych uczniów między sobą. Agresja przejawiana przez uczniów powoduje brutalizację kontaktów nauczyciela z uczniami. Przemoc fizyczna nauczycieli wobec uczniów stała się faktem w blisko 70% szkół. Na liście form przemocy spotykanych w szkole występują także kary fizyczne stosowane przez nauczycieli (15%).

Po wykładzie prowadzący inicjuje dyskusję, pyta dzieci, co według nich może być przyczyną zachowań przemocowych w szkole i jak można takim zachowaniom przeciwdziałać.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

Prowadzący wraz z uczestnikami tworzy listę przyczyn zachowań przemocowych w szkole i sposobów rozwiązania tego typu zachowań.

Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

4. Rozmowa z dziećmi na temat skali zjawiska zachowań przemocowych w szkole

Prowadzący zajęcia wygłasza wykład:

Niemcy – po Stanach Zjednoczonych – stanowią obecnie kraj o największej liczbie ciężkich aktów przemocy w szkołach. Wypadki w szkołach w Erfurcie w 2002 r. (17 ofiar śmiertelnych), w Winnenden i w Wendlingen w marcu 2009 r. można określić jako morderstwa popełnione w szale. Dochodzą tu jeszcze inne czyny popełnione w amoku, takie jak w 1999 r. w Meissen z jedną ofiarą, w 2002 r. w Freising z czterema ofiarami, w Coburgu w 2003 r. z jedną ofiarą, a także w Emsolten w 2006 r. z jedną ofiarą. W ostatnich latach nie tylko w Niemczech, ale i w innych krajach Europy doszło do tego typu zachowań, np. w Finlandii miały miejsce dwa zabójstwa masowe w szkołach. Usiłowań popełnienia tych odrażających czynów było znacznie więcej, a nie zdarzyły się one wskutek wykrycia planów przez uczniów i ich udaremnienia. Do niedawna cała literatura przedmiotu pochodziła z USA, gdzie zjawisko ciężkiej przemocy w szkołach nazwano strzelaniną szkolną (*School Shooting*); przyjęto tę nazwę także w Niemczech. W USA w wyniku analizy 12 przypadków strzelaniny szkolnej Mc Gee i De Bernado w 1999 r. opracowali charakterystykę tzw. mściciela klasowego (*classroom avenger*) – osoby, która popełniła morderstwa w amoku z potrzeby zemsty, ale też życzenia zdobycia medialnej sławy. W USA w 2003 r. J.R. Meloy i inni zbadali 34 młodocianych masowych morderców, wśród których byli szkolni strzelcy, którzy zamordowali kilka osób podczas napadów rabunkowych bądź konfliktów rodzinnych. Ci szkolni strzelcy często byli ofiarami mobbingu ze strony rówieśników. W 2002 r. M.H. Moore i inni przeprowadzili badania na zlecenie Kongresu, w których stwierdzili m.in. łatwy dostęp do broni palnej jako cechę charakterystyczną tych zdarzeń, ale ponadto wielką przepaść i brak zrozumienia między światem rodziców i nauczycieli a światem młodocianych. W 1999 r. FBI w celu wczesnego rozpoznania sygnałów ostrzegawczych zorganizowało sympozjum z uczestnictwem 160 specjalistów ds. badania przemocy w szkołach. Ustalono tam wiele cech ryzyka oraz przedstawiono metodykę oceny wysokiego stopnia zagrożeń. Najbardziej znaczący dla prewencji tego rodzaju czynów okazał się projekt amerykańskich władz szkolnych i Secret Service (tajnych służb), mającej największe doświadczenia we wczesnym rozpoznaniu niebezpiecznych osób i sytuacji. W badaniach 37 sprawców oparto się na materiale źródłowym z akt sądowych, dochodzeniowych i szkolnych, ustaleniach psychologicznych i psychiatrycznych oraz wywiadach z 10 aresztowanymi sprawcami. Czyny

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt Kampania edukacyjno-informacyjna „*Ubi crimen, ibi victima*” jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

były opisane już jako produkt końcowy procesu, który kształtował ich dynamikę działania i zachowania wcześniejsze zarówno w szkole, jak i środowisku. Z przeglądu badań naukowych w USA można wyciągnąć wnioski, że:

- strzelaniny szkolne stanowią niezależną postać przemocy młodocianych, która również w zakresie klasycznych kryminologicznych cech ryzyka różni się od innych aktów przemocy,
- wielu z tych sprawców wykazywało symptomy depresji aż do próby samobójstwa,
- bezpośrednio przed czynem u wielu sprawców rozpoznawalne było poczucie skrzywdzenia i uraza oraz załamanie stabilizujących czynników w życiu.

Niemieckie badania bazowały na wykorzystaniu akt dochodzeniowych i wyroków za akty przemocy w szkołach w latach 1999–2006. Tylko w jednym przypadku nie doszło do żadnego zabójstwa, gdyż uzbrojony uczeń został przez kolegów rozbrojony. Dwa spośród siedmiu przypadków można sklasyfikować jako szkolne morderstwo w szale, ponieważ oprócz sprawcy zginęły co najmniej trzy inne osoby. W dwóch przypadkach celowo zostali zamordowani nauczycielka i kierownik ośrodka. Pięciu sprawców próbowało po popełnieniu zabójstw również popełnić samobójstwo. Uderzający był fakt, że większość sprawców podczas popełnienia czynów była spokojna i skupiona. Zaprzecza to wątpliwemu stereotypowi sprawcy czynu w amoku jako czynu spontanicznego. Faktycznie mamy tu do czynienia z ewolucyjnym, biologicznie zakotwiczonym sposobem polowania, który cechuje emocjonalny chłód i planowanie. Młodociani sprawcy dokładnie wiedzieli, kiedy chcieli atakować, gdyż wielokrotnie wcześniej zapowiadali swój czyn w środowisku szkolnym. Morderca w amoku zdecydowany zastrzelić nauczyciela nie atakował współuczniów. Również policja może być celem aktu przemocy, jeśli będzie starała się przeszkodzić sprawcy w realizacji założonego celu.

Interesujące, że większość młodocianych przyszłych zabójców w amoku wykazywała wcześniej zainteresowanie bronią palną jako hobby albo była aktywna w związkach strzeleckich. Sześciu spośród siedmiu sprawców było jeszcze uczniami w czasie popełnienia czynu (ich szkoły to: realna, podstawowa, ekonomiczna oraz gimnazjum).

Uczniowie sprawcy doświadczali kryzysu bądź konfliktów w szkole, najczęściej było to powtarzanie klasy, ale też wyrzucenie ze szkoły. Dochodziły ponadto osobiste upokorzenia,

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

np. porzucenie przez dziewczynę. To, że wiele sytuacji kryzysowych młodocianego wiąże się ze szkołą, sprawia, iż staje się ona miejscem zdarzenia.

Jeśli chodzi o czynniki psychiatryczne i psychologiczne, to świadczą o ich wystąpieniu wypowiedzi o samobójstwie, które miały miejsce u sprawców. Prawie 1/3 z badanej próbki przechodziła przed czynem leczenie psychologiczne albo psychiatryczne. U większości sprawców (85,7%) występowały oznaki narcyzmu w postaci życzenia podziwu czy fantazji o bezgranicznym ich znaczeniu bądź władzy. Potwierdzają to takie wypowiedzi, jak: „wszyscy będą o mnie mówić” albo „zostanę kiedyś politykiem”. Z narcyzmem wiązała się spotęgowana wrażliwość na krytykę, drwiny i odrzucenie. Badania potwierdziły, że z psychologicznego punktu widzenia dynamika narcyzmu przyczyniła się znacznie do genezy aktów przemocy. Osoby narcystyczne czują się w swych fantazjach wielkościowych zagrożone i wtedy występuje u nich podwyższony potencjał agresji. Ta dynamika zwiększa ryzyko agresywności. W nowej psychoanalitycznej literaturze upatruje się ścisłego związku między samobójstwem a narcystycznymi kryzysami. W literaturze przedmiotu częste są wskazania, że wielu sprawców przemocy w szkole było ofiarami pośmiewiska i mobbingu – w przypadkach z badań niemieckich zjawisko to nie wystąpiło (zbyt mała próbka do badań). Sprawców charakteryzowało natomiast dewiacyjne zachowanie przed popełnieniem czynu w postaci powodowania uszkodzeń ciała, kradzieży, rabunku, jazdy bez uprawnienia itp.

Możliwość zadysponowania bronią palną stanowi istotny czynnik ryzyka, gdyż posiadanie broni może zapewnić sprawcy morderstwa w amoku szybką realizację zamiarów. Dlatego też pokazanie w szkole broni przez sprawcę powinno zwrócić uwagę. Także intensywne zajmowanie się bronią i militariami może być wskazówką, że młodociany utożsamia się z bojownikiem. Sprawcy w swej fantazji przyjmują wówczas rolę potężnego mściciela, aby samemu się wywyższyć. Zjawisko to znane jest w literaturze angielskiej jako posiadanie „mentalności wojownika” (*warrior mentality*). Charakterystyczne, że 85,7% badanych sprawców było zafascynowanych innymi mordercami w amoku i idealizowało ich.

Wszyscy sprawcy wykazali zainteresowanie scenami przemocy w mediach, a w 57,1% konkretna scena medialna mogła być inspiracją do czynu. Medialnie przekazywana identyfikacja z fikcyjnymi i realnymi sprawcami przemocy wydaje się być głównym komponentem w rozwoju celowych aktów przemocy i morderstw w amoku w szkołach. W latach 90. naukowcy z dziedziny zachowania FBI wprowadzili pojęcie przecieku

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

(*Leakage*) lub wsiąkania (*Leaking*) do sytuacji, gdy osoba świadomie bądź nieświadomie wskazuje na uczucia, myśli, fantazje, postawy bądź intencje, które poprzedzają możliwy akt przemocy. W czynach niemieckich sprawców zamiar zemsty, konflikt z osobą docelową czynu, a nawet plan użycia przemocy był wcześniej zakomunikowany. W 85,7% przypadków sporządzono listy osób do zabicia albo zaatakowania. *Leakage* jest zjawiskiem, które może przyczynić się do wczesnego rozpoznania takich czynów. Stąd wypowiedziane groźby, a nawet czyny młodocianego powinny być traktowane poważnie. Zachowanie w internecie odgrywa w niemieckich przypadkach jeszcze drugorzędą rolę – dlatego należy skoncentrować uwagę na środowisku szkolnym i osobistym młodocianych.

Po wykładzie prowadzący inicjuje dyskusję, pyta dzieci skąd się biorą takie zachowania wśród uczniów i czy można było ich jakoś uniknąć.

5. Przedstawienie możliwości przeciwdziałania przemocy w szkole

Prowadzący zajęcia wygłasza wykład:

W ramach całokształtu środków mających na celu usunięcie przemocy w szkole możemy wyróżnić działania prewencyjne i interwencję korekcyjną. W przypadku działań prewencyjnych najważniejsze zadanie polega na polepszeniu kontaktów międzyludzkich pomiędzy nauczycielami, uczniami i rodzicami. Uczniowie i rodzice powinni być – na tyle, na ile jest to możliwe – włączeni do współdziałania, współodpowiedzialności i kształtowania życia szkoły.

Rozwijaniu pozytywnych interakcji międzyludzkich na terenie szkoły służą takie środki, jak: uczestnictwo w szkolnych organizacjach, np. chórze, orkiestrze szkolnej, klubie sportowym; rezygnacja z tworzenia dużych liczebnie klas szkolnych, tłumiących poczucie wspólnoty i znoszących nieformalną kontrolę społeczną; akceptacja przez nauczycieli społecznych norm i reguł odnoszących się do wydajności, ocen i odpowiedzi; położenie nacisku na osobowość nauczyciela jako wzorca i partnera do dyskusji z uczniami; konstruktywne podejście do konfliktów, połączone z demokratycznym stylem ich rozwiązywania; wzmocnienie poczucia wspólnoty poprzez współzawodnictwo w zawodach sportowych.

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

W razie zaistnienia poważniejszych przypadków przemocy, z którymi szkoła nie może sobie poradzić, mogą mieć zastosowanie środki prawne, co powinno jednak być ostatecznością. Odwołanie się do organów wymiaru sprawiedliwości należy ograniczyć do sytuacji wyjątkowych, gdy środki dyscyplinarne będące w gestii szkoły, takie jak nagana bądź czasowe zawieszenie w pracach ucznia, są działaniami zbyt słabymi.

Sankcje wobec uczniów stosujących przemoc powinny polegać nie tyle na ich karaniu, ile na zobligowaniu ich do naprawienia wyrządzonych szkód, materialnych i niematerialnych. Chodzi w tym przypadku nie tylko o finansowe odszkodowanie i słowa przeproszenia. Odszkodowanie powinno być twórczym procesem, świadczeniem osobistym i społecznym, które wymaga od sprawcy niełatwego zadania przyznania się i wyrażenia żalu przy jednoczesnym przejściu odpowiedzialności za swój czyn wobec ofiary. W rozwiązywaniu konfliktów i stosowaniu sankcji w szkole powinni aktywnie uczestniczyć uczniowie. Spowoduje to większą akceptację nałożonych kar oraz rozwinięcie świadomości potrzeby przestrzegania norm i konieczności zadośćuczynienia.

Stosowanie kar jest wyrazem bezsilności pedagogicznej. Nauczyciele uciekają się do bicia, ponieważ chcą utrzymać dyscyplinę w szkole. Takie zachowanie wywołuje sprzężenie zwrotne, gdyż agresja budzi agresję.

Szkoła uważana jest, nie bez pewnej dozy słuszności, za element społecznego konserwatyzmu, nie zaś za czynnik postępu – podstawowa jej funkcja polega na zapewnieniu ciągłości i stabilizacji społeczeństwa, dzięki przekazywaniu pokoleniom wstępującym zamkniętej już wiedzy i sprawdzonych wartości. Nie pozwala to oczekiwać, że będzie ona inspirować u jednostek twórczą postawę, inicjatywę, żywą wyobraźnię i krytyczną refleksję.

Z tych wszystkich względów wskazuje się na konieczność zmian w organizacji szkolnictwa, dostosowanych do wymagań współczesnego życia i rozwoju nauki, na potrzebę większej elastyczności w nauczaniu, zwłaszcza w początkowych latach nauki szkolnej, organizowania „otwartych” klas o różnych programach i poziomach nauki, zwiększenia indywidualizacji w nauczaniu i wychowaniu oraz uwzględniania w większym zakresie możliwości i potrzeb psychicznych dziecka.

Przyjęte w ostatnich latach strategiczne hasła edukacyjne: „Rozumieć świat – kierować sobą” oraz „Społeczeństwo uczące się przez całe życie” oznaczają określanie stosunku

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO

poznawczego ludzi do rzeczywistości, a także ich zdolność do sterowania i kierowania własnym rozwojem, z uwzględnieniem zespołu podstawowych – uniwersalnych wartości.

Potrzeba raczej nauczycieli umiejących wprowadzać młodzież w wielkie obszary kultury: kultury humanistycznej, kultury matematyczno-przyrodniczej, kultury technicznej, kultury estetycznej; nauczycieli przekonanych, że „koniec ery Gutenberga” jeszcze nie nastąpił, ale umiejących jednocześnie rozumnie korzystać z edukacyjnych ofert i możliwości internetu, a nawet tworzyć własne – autorskie – programy wirtualne; nauczycieli przekonanych o osobotwórczych wartościach wielkiej kultury symbolicznej, ale doceniających także i umiejących wychowawczo potraktować kulturę masową, technokulturę, a nawet subkultury młodzieżowe; nauczycieli, którzy sami charakteryzując się pogłębianą kulturą psychologiczną i pedagogiczną, umieliby się stawać spolegliwymi opiekunami i wychowawcami młodzieży, która obdarzałaby ich zaufaniem i ceniła ich autorytet.

Bez dobrej edukacji nie będzie nowoczesnego, zamożnego i konkurencyjnego społeczeństwa. Reforma systemu edukacyjnego i próby jak najskuteczniejszego dostosowania szkolnictwa do zmieniającego się świata to od wielu lat jedno z kluczowych zagadnień polityki większości państw rozwiniętych. Świadczą o tym opracowania przedstawione zarówno przez Unię Europejską (np. raporty unijne Eurydice, Sieci Informacji o Edukacji w Europie), jak i OECD.

Po wykładzie prowadzący inicjuje dyskusję z dziećmi, pyta uczestników czy mają jakieś pomysły jak można zapobiegać przemocy w szkole.

6. Prowadzący zajęcia podsumowuje spotkanie oraz pyta dzieci o przemyślenia i refleksje na temat przemocy w szkole

7. Zakończenie zajęć

Projekt *Kampania edukacyjno-informacyjna „Ubi crimen, ibi victima”* jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Programu Krajowego Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Bezgraniczne Bezpieczeństwo

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO